

**ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ
ΣΚΕΨΗ**

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ
www.marxistikiskepsi.gr
Διμηνιαίο περιοδικό για τη μαρξιστική θεωρία

Διεύθυνση Έκδοσης: Χρήστος Κεφαλής
Σχεδιασμός Έκδοσης: Λυγουριώτης Γιώργος
Κεντρική διάθεση - διανομή: Εκδόσεις ΤΟΠΟΣ
© Εκδόσεις ΤΟΠΟΣ - Χρήστος Κεφαλής

Συντακτική Επιτροπή

Βατικιώτης Λεωνίδας, Βογιατζής Παναγιώτης, Καητώωνης Δημήτρης, Κεφαλής Χρήστος,
Μανιάτης Γιώργος, Σεφεριάδης Σεραφεΐμ, Σκορδούλης Κώστας

Τακτικοί συνεργάτες

Αγτζίδης Βλάσος, Αναστασιάδη Δάφνη, Βογιατζής Παναγιώτης, Γιαννόπουλος Τάκης,
Διαμάντης Οδυσσέας, Ζέρβας Μάκης, Καητώωνης Δημήτρης, Καμπαγιάννης Θανάσης,
Καρέλλης Δημήτρης, Κατσορίδης Δημήτρης, Κεφαλής Κοσμάς, Κοτζ Ντέιβιντ,
Λαπαβίτσας Κώστας, Λιόσης Βασίλης, Λυμπεράτος Μιχάλης, Μανιάτης Γιάννης Ιόησας,
Μανιάτης Γιώργος, Μηλιούντες Άντι, Παγιάτσος Ανδρέας,
Παλιούκας Κώστας, Παπαδάτος Νίκος, Πατνάικ Πραμπαχά, Πετρόπουλος Γιώργος,
Ριντέλ Τζον, Σέγιερς Σον, Σίχαν Έθελνα, Σκορδούλης Κώστας, Σκοτ Χέιλεν,
Σκούφογλου Μάνος, Στρούμπος Σάββας, Τόλιος Άρνης, Χίρσφελντ Γιουτζίν

Συγγραφείς τεύχους

Αλεξίου Θανάσης, Άμπεντροτ Βόλφγκανγκ, Γκράμσι Αντόνιο, Έγκελς Φρίντριχ,
Κεφαλής Χρήστος, Λένιν Βλαντιμίρ, Λούκατς Γκέοργκ, ΜακΚέιμπ Έντι, Μαρξ Καρλ,
Μπάουερ Ότο, Μπουκάριν Νικολάι, Νόβακ Τζορτζ, Παγιάτσος Ανδρέας,
Ράιτερ Καρλ, Σέγιερς Σον, Σίχαν Έθελνα, Τόλιος Γιάννης, Τρότσκι Λεόν

Συνεργασίες

Κείμενα για τη *Μαρξιστική Σκέψη* θα πρέπει να υποβάλλονται σε ηλεκτρονική μορφή
στη διεύθυνση: admin@marxistikiskepsi.gr

Τα δημοσιευόμενα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις των συγγραφέων,
το δε μέγεθος δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 4.500 λέξεις.

Τιμή τόμου: 12€
Ετήσια συνδρομή: 30€ (5 τεύχη)
Τόμος 27, Οκτώβριος 2018 - Ιανουάριος 2019
ISSN: 1792-7684

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση μέρους ή όλου του έργου, η αναπαραγωγή,
η μετάδοσή του με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό, γραπτό ή άλλο μέσο,
χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη ή του συγγραφέα.

Περιεχόμενα

Εισαγωγικό σημείωμα	4
ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ	Επιγράμματα 7
ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ	Το φιλοσοφικό μανιφέστο της ιστορικής σχολής του δικαίου 13
ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ	Η επανάσταση του Ιούνη 21
ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ	Θέσεις για τον Φόιερμπαχ 26
ΦΟΙΒΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ ΜΑΚΡΙΔΗΣ	Καρλ Μαρξ: εισαγωγή στη ζωή και το έργο του 29
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ	Η μεγάλη περιπέτεια της μαρξικής δημοσιογραφίας 58
ΓΙΑΝΝΑ ΚΑΤΣΙΑΜΠΟΥΡΑ	Τζένη φον Βεσφάλεν-Μαρξ: Πολίτης και φτωχοδιάβολος 72
ΕΡΝΕΣΤ ΜΑΝΤΕΛ	Καρλ Μαρξ 80
ΦΡΕΝΤ ΜΟΣΛΕΪ	Το καθολικό και τα ιδιαίτερα στη <i>Λογική του Χέγκελ</i> και στο <i>Κεφάλαιο</i> του Μαρξ 120
ΓΚΕΟΡΓΚ ΛΟΥΚΑΤΣ	Ο Μαρξ για την κλασική και την άνιση ανάπτυξη 145
ΑΝΝΑ ΑΣΛΑΝΙΔΗ	Το <i>Κομμουνιστικό Μανιφέστο</i> και η εποχή του 162
ΣΙΝΤΝΕΪ ΧΟΥΚ	Ο Καρλ Μαρξ και οι αθηνοί σοσιαλιστές 178
ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΚΕΥΟΣ	
& ΗΡΑΚΛΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΗΣ	Οι απαρχές της Διαρκούς Επανάστασης στον Μαρξ 206
ΣΑΝΤΙΑ ΣΝΑΪΝΤΕΡ	Ο Μαρξ και το κράτος: η πολιτική της φιλοσοφίας 219
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΕΦΑΛΗΣ	<i>Τα Οικονομικά και Φιλοσοφικά Χειρόγραφα</i> του Μαρξ: κοιτίδα και πράξη γένεσης του επιστημονικού σοσιαλισμού 242
ΝΙΚΟΛΑΪ ΜΠΟΥΧΑΡΙΝ	Η φιλοσοφική σύνθεση του Μαρξ 285
ΚΩΣΤΑΣ ΣΚΟΡΔΟΥΛΗΣ	Φύση και υλιστική κοσμοαντίληψη στο έργο του Μαρξ 301
ΗΡΩ ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ	
& ΣΠΥΡΟΣ ΠΟΤΑΜΙΑΣ	Σας αρέσει ο Μπαλζάκ; Ο Μαρξ και ο Έγκελς για τον ρεαλισμό 312

Αναλύσεις	
ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΕΦΑΛΗΣ	Για το λεύκωμα 1917. <i>Η Πορεία προς την Οκτωβριανή Επανάσταση</i> : μια ακόμη σταλινική αθλιότητα του ΚΚΕ.....257
ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ	Ερμηνευτικές προσεγγίσεις του φασισμού: η πρωταρχικότητα της «πολιτικής» 276
Βιβλιοκριτικές	
ΓΚΕΟΡΓΚ ΛΟΥΚΑΤΣ	Αισθητική της Μουσικής [Χρήστος Κεφαλής] 288
ΜΙΧΑΗΛ ΛΙΦΣΙΤΣ	Η Φιλοσοφία της Τέχνης του Καρλ Μαρξ [Χρήστος Κεφαλής] 293
ΒΛΑΣΗΣ ΑΓΤΖΙΔΗΣ	Εμείς και το Ισλάμ [Χρήστος Κεφαλής].....296
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΤΟΥΣΑΣ	Απλά Μαθήματα Φιλοσοφίας για Παιδιά [Χρήστος Κεφαλής].....301
ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΧΝΙΩΤΗΣ	Οι Δειλοί [Ανδρέας Παγιάτσος] 306

Εξώφυλλο: Προσαρμογή από το περιοδικό *New Internationalist*, τεύχ. 484.

Οπισθόφυλλο: Βλταντιμίρ Νεζντιμινόγκα, *Πλέοντας στη νυχτερινή θάλασσα*.

Στα 200 χρόνια του Μαρξ αφιερώνεται και ο νέος τόμος 27 της *Μαρξιστικής Σκέψης*. Αποτελείται από δυο αφιερώματα. Στο πρώτο περιλαμβάνονται κείμενα των κλασικών και επιφανών μαρξιστών, ενώ στο δεύτερο σύγχρονες προσεγγίσεις.

Φέτος συμπληρώθηκαν 10 χρόνια από την έναρξη της μεγάλης παγκόσμιας κρίσης του καπιταλισμού το 2008, με τη συμβολική χρεοκοπία της Lehman Brothers. Με αυτή την αφορμή παρουσιάζονται βασικά κείμενα των Μαρξ, Ένγκελς, Λένιν, Μπάουερ, Μπουχάριν, Τρότσκι, Γκράμσι και Λούκατς, σχετικά με τις δυναμικές του καπιταλισμού που συνδέονται με την παρούσα φάση της παγκοσμιοποίησης και την κατανόηση και πρόβλεψη των προοπτικών της. Τα κείμενα αναφέρονται σε θέματα όπως οι τεχνολογικές καινοτομίες του καπιταλισμού, το ελεύθερο εμπόριο, ο ιμπεριαλισμός, η μετανάστευση, η σύνδεση των εθνικών αντιθέσεων με την καπιταλιστική εκμετάλλευση, οι οικονομικές κρίσεις στον κλασικό καπιταλισμό και στην ιμπεριαλιστική περίοδο, η οργάνωση του καπιταλισμού, οι σύγχρονες μορφές χειραγώγησης. Παρμένα στο σύνολό τους, καταδεικνύουν την επάρκεια των οικονομικών και κοινωνικών αναλύσεων των μαρξιστών σε προηγούμενα στάδια, στην ανάλυση των διαδοχικών αναδιαμορφώσεων του καπιταλισμού και των συνεπειών τους.

Στο δεύτερο μέρος ο αναγνώστης θα βρει σύγχρονα κείμενα, ενδεικτικά των προσεγγίσεων των μαρξιστών σχετικά με τα προβλήματα του τωρινού σταδίου. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται παλιές και πρόσφατες αναλύσεις των Γ. Τόλιου, Έ. ΜακΚέιμπ, Κ. Ράιτερ, Τζ. Νόβακ, Έ. Σίχαν, Σ. Σέγιερς. Η συνολική εικόνα που απορρέει από αυτές είναι ότι οι μαρξιστές περιορίζονται σήμερα στην επεξεργασία επιμέρους προβλημάτων, συχνά σημαντικών, αλλά δεν έχουν επιτύχει ακόμη μια επαρκή αντίληψη του όλου της ανάπτυξης του μαρξισμού και των τωρινών καθηκόντων της. Επιπρόσθετα, πλάι σε προσεγγίσεις που κατανοούν την ανάγκη μιας αποφασιστικής αντιπαράθεσης απέναντι στον αναθεωρητισμό και το δογματισμό (Νόβακ, Ράιτερ), υπάρχουν και μαρξιστές που τείνουν σε μια σύγχυση των κριτηρίων μιας γνήσια μαρξιστικής οριοθέτησης (Σέγιερς), με κίνδυνο να αναγνωρίζεται οτιδήποτε ως μαρξισμός. Καταδεικνύεται έτσι η ανάγκη μιας επιστροφής στον ίδιο τον Μαρξ και παραπέρα ανασύνθεσης της ενότητας και της πραγματικής πορείας του μαρξισμού μετά το θάνατο του Λένιν και ανανέωσης του μαρξιστικού υλισμού με τα αποτελέσματα της επιστημονικής προόδου.

Το τεύχος ολοκληρώνεται με δυο κείμενα των Χ. Κεφαλή και Θ. Αλεξίου και ένα μέρος βιβλιοκριτικών.